

Wyrok z dnia 28 maja 1998 r.

I PKN 150/98

Do oceny zasadności roszczenia o jednorazowe odszkodowanie z tytułu choroby zawodowej, powstałego po wejściu w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. Nr 87, poz. 435), ma zastosowanie przepis art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez nowelę z dnia 28 czerwca 1995 r.

Przewodniczący SSN: Walerian Sanetra (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Adam Józefowicz, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 28 maja 1998 r. sprawy z powództwa Henryka M. przeciwko Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w S. o zapłatę, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Siedlcach z dnia 18 grudnia 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Powód Henryk M. wniósł kasację od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Siedlcach z dnia 18 grudnia 1997 r. [...], którym Sąd ten oddalił jego apelację od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Łukowie z dnia 18 czerwca 1997 r. [...].

W pozwie skierowanym przeciwko Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych powód domagał się zasądzenia na jego rzecz kwoty 11.533,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami poczynając od dnia 20 listopada 1996 r. do dnia zapłaty, tytułem jednorazowego odszkodowania należnego w następstwie uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji

wynika, iż stosunek pracy z powodem uległ rozwiązaniu z dniem 29 lutego 1992 r. na skutek wypowiedzenia dokonanego przez pracodawcę, tj. Zakład Mechanizacji Rolnictwa w R. Po tej dacie powód nie podjął zatrudnienia albowiem początkowo przebywał na zwolnieniu lekarskim, a następnie uzyskał prawo do renty inwalidzkiej. Postanowieniem z dnia 11 września 1992 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd Gospodarczy w Siedlcach ogłosił upadłość Zakładu Naprawczego Mechanizacji Rolnictwa w R., zaś postanowieniem z dnia 30 grudnia 1996 r. stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego. Decyzją z dnia 27 września 1996 r. Państwowy Terenowy Inspektor Sanitarny w Ł. stwierdził u powoda istnienie choroby zawodowej, a Obwodowa Komisja Lekarska do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia orzeczeniem z dnia 5 listopada 1996 r. stwierdziła u powoda 55% uszczerbek na zdrowiu spowodowany chorobą zawodową.

Zdaniem Sądu Rejonowego uprawnienie powoda do jednorazowego odszkodowania z tytułu choroby zawodowej powstało dopiero z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia OKiZ ustalającego uszczerbek na zdrowiu. W tym czasie nie istniał już pracodawca powoda, który jako uspołeczniony zakład pracy byłby zobowiązany do wypłaty odszkodowania i z tego względu roszczenie skierowane zostało przeciwko pozwanemu Funduszowi. Ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. z 1994 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.) wprowadzając ochronę roszczeń pracowniczych jednocześnie wyznaczyła granice czasowe dla zaspokojenia określonych w niej roszczeń przez wskazanie dnia poprzedzającego wystąpienie niewypłacalności pracodawcy i następującego po tym dniu. Zgodnie z jej art. 2a za dzień wystąpienia niewypłacalności pracodawcy uważa się między innymi datę postanowienia Sądu o ogłoszeniu upadłości (w rozpoznananej sprawie jest to dzień 11 września 1992 r.). W myśl zaś jej art. 6 ust. 2 pkt 1 i ust. 3, jednorazowe odszkodowanie pieniężne z tytułu choroby zawodowej podlega zaspokojeniu, jeżeli uprawnienie do tego świadczenia powstało w okresie 3 miesięcy poprzedzających powstanie niewypłacalności pracodawcy, (a więc między 11 czerwca 1992 r. a 11 września 1992 r.), albo w okresie poprzedzającym ustanie stosunku pracy przypadającym w czasie nie dłuższym niż 9 miesięcy poprzedzających dzień wystąpienia niewypłacalności pracodawcy, lub następującym po tym dniu (a więc w okresie od 11 listopada 1991 r. do 29 lutego 1992 r.). Uprawnienie powoda do odszkodowania nie powstało w żadnym z wymienionych okresów i z tego względu zdaniem Sądu Pracy nie jest możliwe jego zaspokojenie.

Rozpoznając apelację powoda Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych podkreślił w pierwszej kolejności, że ustawa z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy określając zasady i zakres ochrony roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, stanowi jednocześnie w art. 25, że znajduje ona zastosowanie do świadczeń objętych przepisem art. 6, do których uprawnienie powstało po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, tj. od 1 kwietnia 1994 r. Prawo do odszkodowania z tytułu choroby zawodowej będącego przedmiotem żądania pozwu, powstaje z momentem spełnienia się przesłanek jego nabycia, a więc (również) po prawomocnym ustaleniu uszczerbku na zdrowiu spowodowanego chorobą zawodową (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1984 r. , III PZP 29/84, OSNCP 1985 z. 1, poz. 21). W rozpoznawanej sprawie orzeczenie Obwodowej Komisji Lekarskiej do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia w Ł. z dnia 5 listopada 1996 r. [...], ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu, stało się prawomocne z dniem 20 listopada 1996 r. i w tej dacie powstało prawo do jednorazowego odszkodowania, co jest równoznaczne z jego wymagalnością. W tym świetle nie budzi wątpliwości, że dochodzone roszczenie powstało w terminie określonym w art. 25 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Nie jest to jednak jedyny warunek konieczny dla zaspokojenia spornego roszczenia ze środków Funduszu.

W kasacji podniesiony został zarzut, iż zaskarżony wyrok narusza art. 6 ust. 3 i art. 25 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, przez przyjęcie, że uprawnienie do jednorazowego świadczenia, które dochodzi powód, zależy łącznie od spełnienia dwóch przesłanek, tj. powstania niewypłacalności pracodawcy w terminach określonych ustawą i uprawomocnienia się orzeczenia o stopniu uszczerbku na zdrowiu. Ponadto kasacja zarzuca, iż naruszony został art. 5 i 477¹ KPC „przez nie udzielenie powodowi wskazówek co do czynności procesowej” oraz „uznanie iż wprowadzenie powoda w błąd jakiego dopuścili się przedstawiciele pozwanego nie wpływa na prawidłowość wyroku wydanego przez Sąd pierwszej instancji”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie ma usprawiedliwionych podstaw i dlatego została oddalona. Stawiając w niej zarzut naruszenia art. 6 ust. 3 i art. 25 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych nie wyjaśnia się w jej uzasadnieniu z jakich powodów błędne jest stanowisko Sądu przyjęte w zaskarżonym wyroku, że uprawnienie do jednorazowego odszkodowania zależy zarówno od tego, by niewypłacalność pracodawcy „wystąpiła w określonych terminach” oraz, by również doszło do „uprawomocnienia się orzeczenia o stopniu uszczerbku na zdrowiu”. W istocie więc z uzasadnienia kasacji nie wynika dlaczego należy uznać, iż w zaskarżonym wyroku doszło do błędnego zinterpretowania i zastosowania art. 6 ust. 3 i art. 25 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, podobnie jak i Sąd pierwszej instancji, przyjął ten sposób wykładni przepisu art. 6 ust. 3 i art. 25 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych, w związku ze zmianami wprowadzonymi przez ustawę z dnia 28 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 87, poz. 435), który został ustalony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1996 r., II PR 2/96. Między innymi sformułowano w nim pogląd, że przepisy ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy mają zastosowanie do niezaspokojonych roszczeń o jednorazowe odszkodowanie przysługujące na podstawie przepisów ustawy o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, o ile prawo do nich powstało po dniu 31 marca 1994 r. i jeżeli faktycznie zaprzestanie działalności przez pracodawcę miało miejsce również po tej dacie. Jeżeli niewypłacalność pracodawcy powstała przed dniem wejścia w życie ustawy, to nie istniała możliwość skorzystania przez pracowników z zaspokojenia nie zrealizowanych roszczeń, nawet jeżeli uprawnienie do świadczeń powstało w terminie określonym w art. 25 ustawy z 23 grudnia 1993 r. Z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1995 r. zmianie uległa redakcja art. 6 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, a to oznacza, że przepis ten w nowym brzmieniu ma zastosowanie do tych roszczeń, które stają się wymagalne po tej chwili. Na stanowisku takim stanął Sąd Najwyższy także w wyroku z dnia 8 grudnia 1997 r., I PKN 424/97 (nie publikowany), przyjmując jednocześnie (podobnie jak w wyroku z 17 grudnia 1996 r., a także w uchwale z 17 października 1984 r.), że uprawnienie do jednorazowego odszkodowania powstaje (roszczenie staje się wymagalne) w dacie orzeczenia (ostatecznego) Komisji Lekarskiej do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia. W ocenie składu orzekającego w niniejszej spra-

wie wykładnia przyjęta we wcześniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego, a tym samym także w zaskarżonym wyroku, jest prawidłowa. Skoro roszczenie powoda powstało dopiero z momentem wydania orzeczenia (ostatecznego) przez Obwodową Komisję Lekarską do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia, a jednocześnie weszły w życie zmiany dokonane w art. 6 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy przez ustawę nowelizującą z 28 czerwca 1995 r., to wobec tego przy ocenie roszczenia powoda słusznie zastosowano przepis art. 6 ust. 3 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy w jego nowym brzmieniu. Wynika zaś z niego, że jednorazowe odszkodowanie podlega zaspokojeniu ze środków Funduszu, jeżeli uprawnienie do tego świadczenia powstało w okresie 3 miesięcy poprzedzających dzień wystąpienia niewypłacalności pracodawcy albo w okresie poprzedzającym ustanie stosunku pracy przypadającym w czasie nie dłuższym niż 9 miesięcy poprzedzających dzień wystąpienia niewypłacalności pracodawcy lub następującym po tym dniu. Wymagania przewidzianego w tym przepisie roszczenie powoda bez wątpienia nie spełnia, jeżeli uwzględnić, że stało się ono wymagalne (powstało) 5 listopada 1996 r. zaś niewypłacalność pracodawcy „wystąpiła” 11 września 1992 r. Jest to wystarczający wzgląd dla przyjęcia twierdzenia, iż powód nie spełniał warunków przewidzianych w ustawie (art. 6 ust. 3) o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, niezależnie od tego, czy z art. 25 tej ustawy oraz innych jej przepisów wynika ogólna reguła, iż ma ona zastosowanie tylko w tych przypadkach, w których niewypłacalność pracodawcy powstała w terminie określonym w tym przepisie, co kwestionuje się w kasacji. Podkreślić przy tym należy, że kasacja pośrednio przyjmuje, iż do roszczenia powoda ma zastosowanie art. 6 ust. 3 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy w nowym brzmieniu oraz, że „decydującym powinien być moment ustalenia uszczerbku na zdrowiu albowiem dopiero wówczas można podjąć dalsze czynności mające na celu realizację swoich uprawnień”, co oznacza, iż w istocie przyjmuje się w niej za prawidłowy pogląd, w myśl którego roszczenie o jednorazowe odszkodowanie powstaje dopiero po ustaleniu stopnia uszczerbku na zdrowiu. W tym stanie rzeczy niezrozumiały jest jej zarzut, iż w zaskarżonym wyroku doszło do naruszenia art. 6 ust. 3 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Za bezzasadny należy uznać także zarzut naruszenia art. 25 tej ustawy, między innymi z powodów wskazanych w wyroku Sądu Najwyższego z 17 grudnia 1996 r., co jednak o tyle jest mniej istotne, iż

z jej art. 6 ust. 3 wynika, że prawo powoda do otrzymania świadczenia z Funduszu jest wykluczone.

Bezzasadne są także zarzuty naruszenia art. 5 KPC i art. 477¹ KPC. W uzasadnieniu kasacji brak jest bliższego wyjaśnienia na czym naruszenie to polegało. Można przypuszczać, iż pozostają one w związku z podnoszonym już wcześniej (w apelacji) zarzutem wprowadzenia powoda w błąd przez przedstawiciela Wojewódzkiego Urzędu Pracy jako reprezentanta Funduszu. Sąd drugiej instancji słusznie w związku z tą kwestią stwierdził, że pozew dotyczył wypłaty jednorazowego odszkodowania z tytułu choroby zawodowej na podstawie ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy. Natomiast sugerowana przez powoda odpowiedzialność jest odpowiedzialnością o innym charakterze; ewentualne roszczenia mogą być dochodzone w odrębnym procesie na podstawie przepisów prawa cywilnego. W tym stanie rzeczy nie ma podstaw do twierdzenia, że naruszony został przepis przewidujący udzielanie przez sąd stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego potrzebnych wskazówek co do czynności procesowych oraz pouczenia ich o skutkach prawnych tych czynności i skutkach zaniedbań (art. 5 KC). Gdy idzie o zarzut naruszenia art. 477¹ KPC, to zachodzi sprzeczność między tym, co mogłoby wynikać z powołania się na ten artykuł, a wyjaśnieniem kasacji, jakie temu zarzutowi towarzyszy. Można przypuszczać, iż skarżącemu idzie o paragraf pierwszy art. 477¹ KPC, tj. że sąd powinien orzec ponad (lub obok) żądania powoda, ale jest to wątpliwe gdy zważyć, że według słów kasacji naruszenie tego przepisu nastąpiło „przez uznanie iż wprowadzenie powoda w błąd jakiego dopuścili się przedstawiciele pozwanego nie wpływa na prawidłowość wyroku wydanego przez Sąd I instancji, co skutkowało odstępniem od wyjaśnienia tej kwestii”. W tym stanie rzeczy - niezależnie od tego, że zdaniem Sądu Najwyższego w rozpoznawanej sprawie nie ma żadnych podstaw do wysuwania zarzutu, iż naruszony został art. 477¹ § 1 KPC z uwagi na okoliczność, iż wyjaśnienie istoty pretensji powoda nie przystaje w żadnej mierze do treści art. 477¹ KPC, powołanie się na ten przepis w kasacji nie mogło stać się przedmiotem merytorycznej analizy.

Z powyższych względów na podstawie art. 393¹² KPC Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====